

Bölüm 7

ELEŞTİREL OKUMA, DİNLEME VE YAZMA

Ganime Esra SOYSAL¹

*Tamamen ne düşündüğümü, neye baktığımı,
ne gördüğümü ve bunun ne anlama
geldiğini öğrenmek için yazıyorum.
Bu istediğim ve korktuğum bir şey.*
JOAN DIDION

Giriş

1980'lerin başından beri hem okuma hem de yazma faaliyetleri ve birbiri ile ilişkileri hakkında çok şey yazılmıştır; bu bağlantının okuma ve yazma becerilerini geliştirmek için bir araç olarak kullanılabilceği öngörülmüştür (1). Araştırmalara dayanarak, okuma ve yazmayı paralel süreçler olarak gösteren modeller öne sürülmüştür. Bu modeller hem okuyucuların hem de yazarların anlam elde etmek için aynı adımları kullandığını ve hem okuma hem de yazmanın benzer kompozisyon süreçleri olduğunu varsaymaktadır. Ancak günümüzde, araştırmacılar öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin okuma-yazma ile olan bağlantısına da ilgi göstermeye başlamışlardır. Bazı araştırmacılar eleştirel yaklaşımın ek bir öge olarak okuma ve yazma süreçlerine eklenmesini önermiştir (2). Unutmamalıyız ki; eleştiriye tabi tutmadığımız düşünceler, olaylar ve olguların içindeki yenilikleri fark etmek mümkün değildir. Günümüzde teknolojik araçların da çok sık kullanılması ile dört biryandan bilgi akışına maruz kalan kişilerin; bu bilgileri ayıklayabilmesi, güvenilirliğini test etmesi ve ihtiyacı olan kadarını alabilmesi ancak bu bilgileri eleştirel süzgeçlerden geçirmesi ile mümkündür. Bu çerçevede, eleştirel okuma, dinleme ve yazmada daha yüksek düzeyli düşünme becerilerini teşvik etmek için etkili teknikler ve modeller geliştirme konusunda güçlü bir çaba olmuştur. Bu bölümde sırasıyla okuma, dinleme ve yazma becerileri eleştirel açıdan değerlendirilerek ele alınmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD, gesrayuzden@ibu.edu.tr , ORCID iD: 0000-0002-8291-4310

Özet olarak, eleştirel yazma, bir konuyu analiz etmeyi ve değerlendirmeyi, kanıta dayalı akıl yürütmeyi kullanmayı, netliği ve kesinliği korumayı, karşı argümanlarla ilgilenmeyi ve konuyu bağlamsallaştırmayı içerir. Ayrıca eleştirel yazma becerilerinin akademik başarı üzerinde etkili olduğu ve eleştirel düşünme eğilimini artırdığı bildirilmektedir (35,36).

Sonuç

Günümüzde eleştirel okuma, dinleme ve yazma becerileri oldukça önemlidir çünkü bu beceriler, modern yaşamın gereksinimlerine ve çağın dinamiklerine cevap verebilmek için kritik bir rol oynar. Günümüzde internet ve dijital medya sayesinde büyük miktarda bilgiye erişim sağlanabilir. Bu durum farkındalığı düşük olan bireylerin, dijital ortamda oluşturulan ve bize sunulan algoritmalar içinde yönlendirilmesine ve kaybolmasına sebep olabilir. Eleştirel okuma, dinleme ve yazma bu bağlamda farkındalık oluşturmak, sorgulamak ve ihtiyacımız olana en doğru kaynaktan ulaşabilmek adına çok önemlidir. Eleştirel okuma ve dinleme, bu bilgi denizinden faydalanırken doğru ve güvenilir kaynakları ayırt etme yeteneği kazandırır. Bilgi kirliliği ve yanıltıcı bilgilerin yaygın olduğu bir dönemde eleştirel okuma ve yazma, önümüze düşen her bilginin sorgulanmasını sağlar. Eleştirel okuma ve yazma becerileri, toplumsal sorunları anlama ve bu sorunlara katkıda bulunma yeteneği de kazandırır. Bunlara ek olarak eleştirel yazma ve konuşma becerileri, kariyer ve kişisel ilişkilerde etkili iletişim için gereklidir. Doğru ve açık ifade, profesyonellik ve etkili iletişimle ilişkilidir. Bu özellikler bizi kariyer gelişimimizde bir üst basamağa taşıyabilir.

Sonuç olarak, eleştirel okuma, dinleme ve yazma becerileri, günümüzün karmaşık ve hızla değişen dünyasında bilgiye erişim, iletişim, düşünme ve karar verme becerilerini geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Bu beceriler, kişisel ve mesleki başarıya katkıda bulunmanın yanı sıra toplumsal yaşama etkili bir şekilde katkıda bulunmanın temelini de oluşturur.

KAYNAKÇA

1. Çifçi M. Eleştirel Okuma. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Bellet [Internet]. 2009;54(2006/1):55-80. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belle-ten/568969>
2. Barnet S, Bedau HA. Critical thinking, reading, and writing : a brief guide to argument [Internet]. Eighth edi. New York; 2014. 561 p. Available from: <https://www.amazon.com/Critical-Thinking-Reading-Writing-Sylvan/dp/1457649977/>
3. TALEBI M, Maryam TALEBI. The Effect of Teaching Critical Reading Strategies on Making Advanced Iranian EFL Learners the Critical Readers. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Bilim Derg. 2015;36(3).

4. Aktaş E. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (1-8. Sınıflar) Okuma Kazanımlarının Yaratıcı Okumaya Uygunluğu. *Tar Okulu Derg.* 2021;(June):0-1.
5. YILDIRIM S, SÖYLEMEZ Y. The Effect of Performing Reading Activities with Critical Reading Questions on Critical Thinking and Reading Skills. *Asian J Educ Train.* 2018;4(4):326-35.
6. Baki Y. The effect of critical reading skills on the evaluation skills of the creative reading process. *Eurasian J Educ Res.* 2020;2020(88):199-224.
7. Walz J. Critical reading and the Internet. *French Rev.* 2001;1193-205.
8. Van LH, Li CS, Wan R. Critical reading in higher education: A systematic review. *Think Ski Creat [Internet].* 2022;44:101028. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871187122000311>
9. OZENSOY AU. The Effect of Critical Reading Skill on Academic Success in Social Studies. *Eurasian J Educ Res.* 2021;21(93):319-36.
10. Günay N. Türk dilinde retorik soru. *USBAD Uluslararası Sos Bilim Akad Derg.* 2020;2(4):512-33.
11. Kusiak-Pisowacka M. Developing Critical Reading Skills: A Coursebook Evaluation Study. 2020 Dec;16.
12. Aydın B. Türkiye'de eleştirel okuma konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edeb Araştırmaları Derg.* 2020;18(18):76-87.
13. Koçak E. Investigation Of Critical Reading Skills Of Education Faculty Students. *Türk Akad Yayınlar Derg.* 2020;4(1):17-30.
14. Ataç BA, Ünal ET. Yabancı Dil Öğretiminde Yansıtıcı Öğretim Tekniklerinin Eleştirel Okuma Becerisine Etkileri. *Int J Lang Educ Teach.* 2020;8(1):1062-73.
15. Yeşilyurt E. Öğrenme Stratejileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Derg.* 2021;18(Özel Sayı).
16. Öz A. Kaynak ve alıcı yönünden etkili iletişimin odak noktaları ve bunların di ni iletişime etkileri. *Bilimname.* 2017;33:119-39.
17. Ferrari-Bridgers F, Vogel R, Lynch B. Fostering and Assessing Critical Listening Skills in the Speech Course. *Int J List.* 2017;31(1):19-32.
18. Schieble M, Vetter A, Monét Martin K. Critical Listening for Critical Conversations. *English J.* 2021;111(2):73-9.
19. Bourdeaud'hui H, Aesaert K, van Braak J. Exploring the relationship between metacognitive awareness, motivation, and L1 students' critical listening skills. *J Educ Res [Internet].* 2021;114(1):40-51. Available from: <https://doi.org/10.1080/00220671.2021.1872474>
20. TEMUR T. Dinleme Metinlerinden Önce Ve Sonra Sorulan Soruların Üniversite Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Derg.* 2010;29.
21. Maden S, Durukan E. The evaluation of listening styles of Turkish teacher candidates in terms of different variables. *Mehmet Akif Ersoy Univ J Soc Sci Inst.* 2011;3(4):101-12.
22. Trace J. Designing a task-based critical listening construct for listening assessment. 2013;
23. Floyd JJ, Clements SM. The vital importance of critical listening: An extended example. *Int J List.* 2005;19(1):39-47.

24. Doğan B. Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi [Internet]. İnönü Üniversitesi; 2017. Available from: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
25. Azizoglu Nİ, Okur A. Eleştirel dinleme becerisinin kapsamının incelenmesi. RumeliDE Dil ve Edeb Araştırmaları Derg. 2021;22(14):327–37.
26. Fidan M. Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları eleştirel dinleme stratejilerinin çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi. RumeliDE Dil ve Edeb Araştırmaları Derg. 2019;15(15):79–98.
27. Gülten E, Zekerya B. Activity suggestions for improving critical listening skills. Educ Res Rev. 2019;14(17):639–46.
28. Özbay M. An Evaluation of Turkish Education Programs in Terms of Listening Skills. J Turkish Stud. 2012;7.
29. Tiryaki EN, Ateş B. Tartışmacı yazma bağlamında eleştirel yazma öğretimine ait izlençe önerisi. RumeliDE Dil ve Edeb Araştırmaları Derg. 2021;23(23):153–66.
30. Karabay A. Evaluation of the Thesis Based on Critical Thinking Skill in Terms of Critical Writing Criteria. Eğitimde Kuram ve Uygul Artic /Makaleler J Theory Pract Educ. 2015;11(3):1043–60.
31. Bitir T, Duran E. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme Modelinin Etkisi. Vol. 18, Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi. 2023. 140–176 p.
32. Canagarajah AS. Critical Academic Writing and Multilingual Students [Internet]. University of Michigan Press; 2013. Available from: <https://muse.jhu.edu/pub/166/monograph/book/25170> ER -
33. Wallace M, Wray A. Critical Reading and Writing for Postgraduates [Internet]. 4th Editio. Bowen J, editor. UK: SAGE Publications; 2019. 92 p. Available from: [https://books.google.co.id/books?id=Dw88Mu05WUgC&pg=PR11&lpg=PR11&dq=Wallace+M+and+Wray+A+\(2006\)+Critical+Reading+and+Writing+for+Postgraduates+google+book&source=bl&ots=dfzLJ4d3tz&sig=ACfU3U0KvEiXCOKLUNZb8sgl-NWxdN_UShA&hl=id&sa=X&ved=2ahUKEwir18vexqzAhX](https://books.google.co.id/books?id=Dw88Mu05WUgC&pg=PR11&lpg=PR11&dq=Wallace+M+and+Wray+A+(2006)+Critical+Reading+and+Writing+for+Postgraduates+google+book&source=bl&ots=dfzLJ4d3tz&sig=ACfU3U0KvEiXCOKLUNZb8sgl-NWxdN_UShA&hl=id&sa=X&ved=2ahUKEwir18vexqzAhX)
34. Bitir T. Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme Modelinin İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi. Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü; 2022.
35. Karabay A. Eleştirel Yazma Eğitiminin Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazma Akademik Başarılarına Ve Eleştirel Yazma Düzeylerine Etkisi. Electron Turkish Stud. 2013;8(9):1729–43.
36. Çakmak E, Civelek F. Tartışmacı Yazma Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Yazma Kaygılarına Etkisi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Derg [Internet]. 2013;33(2):355–71. Available from: <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000078373>